

کارامه‌بیه‌کانی پیشکه‌شکاری ته‌له‌فیزیۆنی

هه‌سه‌نگاندنی کارامه‌بیه‌کانی زمانی ئاخاوتن و زمانی جه‌سته‌ی پیشکه‌شکارو بیژهرانی کورد له روانگه‌ی پسرۆرانی میدیاوه

به‌هات حه‌سیب علی قه‌رده‌اخ‌ی

به‌شی ته‌کنیکی میدیا، کۆلیژی ته‌کنیکی کارگێری، زانکۆی پۆلیته‌کنیکی هه‌ولێر، هه‌ولێر، هه‌ریمی کوردستان، عێراق.
 ئیمه‌یل: bahat.ali@epu.edu.iq

ئازاد ره‌مه‌زان عه‌لی

به‌شی ته‌کنیکی میدیا، کۆلیژی ته‌کنیکی کارگێری، زانکۆی پۆلیته‌کنیکی هه‌ولێر، هه‌ولێر، هه‌ریمی کوردستان، عێراق.
 ئیمه‌یل: Azad.ramazan@epu.edu.iq

پوخته:

ئه‌گه‌رچی سالاڤیته‌کانی میدیا نوێ به‌خۆی و تۆره‌ کۆمه‌لایه‌تییه‌کانییه‌وه‌ رۆبه‌ریکی فراوانی دونه‌ی میدیا و گه‌یاندنی ته‌نیوه‌، وه‌لی هه‌یش‌تاو تا ئاینده‌یه‌کی دوریش ته‌له‌فیزیۆن به‌خۆو به‌ پرۆگرامه‌کانییه‌وه‌ گرنگی و بایه‌خی له‌ده‌سته‌نده‌داوه‌ و که‌ناله‌کان به‌ لۆکالی و ئاسمانییه‌وه‌ به‌رده‌وام له‌ هه‌ولێ خۆنوێکردنه‌وه‌ و په‌ره‌پێدانی ته‌کنیک و ناوه‌رۆکه‌کانیاندان. له‌م نیوه‌نده‌دا ئه‌رکی هه‌ره‌ گران و چاره‌نوسساز که‌وتۆته‌ ئه‌ستۆی پیشکه‌شکاری به‌رنامه‌کانی ته‌له‌فیزیۆن. ئه‌م توێژینه‌وه‌یه‌ هه‌ولێکی تیۆری و مه‌یدانییه‌ بۆ شیکردنه‌وه‌ و سه‌رنج خسته‌نه‌سه‌ر کارامه‌بیه‌کانی پیشکه‌شکاری ته‌له‌فیزیۆنی له‌هه‌ردو کایه‌ی زمانی ئاخاوتن و زمانی جه‌سته‌دا.
کلێله و شه‌کان: کارامه‌بیه‌کانی پیشکه‌شکار، زمانی ئاخاوتن، زمانی جه‌سته.

پیشهکی:

که ناله کانی ته له فیزیۆن بهردهوام له ههولێ ئهوهدان له ریبی بهرنامه کانیانه وه په یامی سیاسی، کومه لایه تی، کهلتوری، بازرگانی خویان بگهیننه جه ماوه ریکی گشتی یان تایبهت. هه مو بهرنامه یه کی ته له فیزیۆنییش له (ناوه پوک و په یام، تهکنیکی تۆمارو په خش، پیشکه شکردن) پیکدیت. ئه م تووژینه وه یه له گوشه نیگای تیۆری و رابووچونی ئه کادیمیستانی پسپۆری میدیای کورده وه سه رنج ده خاته سه ر لایه نی (پیشکه شکردن) که خوی له توانست و کارامیه زانستی و زمانی و تهکنیکیه کانی پیشکه شکاردا ده بینته وه. ئاشکرایشه به شیکی سه ره کیی ئه و کارامه ییانه له ریبی زمانی ئاخوتن و زمانی جهسته و جو له ی بهردهم کامیژاوه بهرجهسته ده بن و چاره نویسی بهرنامه کانی ته له فیزیۆن (به ئه رینی یان نه رینی) دیاریده که ن.

کیشه و پرسیاره کانی تووژینه وه که:

- ئه م تووژینه وه یه هه ولێکه بۆ ده سنیشانکردن و تیگه یشتن له کارامه ییه کانی بواری پیشکه شکاری له ته له فیزیۆندا، ئه وه ش له ریبی وه لامدانه وه ی چه ند پرسیاریکی سه ره کییه وه:
1. ئایا پیشکه شکاران و بیژهرانی که ناله ئاسمانیه کانی کوردی، له به رپوه بردنی بهرنامه کانیاندا تا چه ند زمانی ده ربهرینان پاراوو بی گریگوله؟
 2. پیشکه شکاران و بیژهرانی که ناله ئاسمانیه کانی کوردی، له به رپوه بردنی بهرنامه کانیاندا، پابه ندنوبیان به ئادابی گفتوگوه له چه ئاستیکدایه؟
 3. پیشکه شکاران و بیژهرانی که ناله ئاسمانیه کانی کوردی، تا چه ند توانایان به سه ر گو رپینی تۆن وئاوازی ده نگیاندا هه یه؟
 4. ئایا پیشکه شکاران و بیژهرانی که ناله ئاسمانیه کانی کوردی، له بهردهم کامیژادا، تا چه ند زالن به سه ر زمانی جهسته یاندا؟

ئامانجه کانی تووژینه وه که

- ئه م تووژینه وه یه هه ولێکی زانستییه بۆ گه یشتن به سی ئامانجی سه ره کی:
1. ئاشنابون به هه لویت و هه لسه نگاندنی پسپۆرانی ئه کادیمیستی کورد له بواری میدایاو په یوه ندییه کاندا، بۆ ئاستی توانست و کارامه ییه کانی زمانی ئاخوتن و زمانی جهسته ی پیشکه شکاران و بیژهرانی که ناله ئاسمانیه کوردییه کان.

۲. ئاشنابون به و هۆكارو پيداويستيانه‌ی ده‌بنه مایه‌ی زال‌بونی پیشکه‌شكارو بیژهری ته‌له‌فیزیۆنی به‌سه‌ر زمانی ئاخوتن و گفتوگۆیدا له کاتی به‌ریوه‌بردنی به‌نامه‌یه‌کی ته‌له‌فیزیۆنیدا.
۳. ئاشنابون به و هۆكارانه‌ی یارمه‌تیده‌رن بۆ پیشکه‌شكار و بیژهری ته‌له‌فیزیۆنی، که زمانی جه‌سته‌ی بخاته‌ خزمه‌تی به‌ریوه‌بردنی به‌نامه ته‌له‌فیزیۆنییه‌کانه‌وه.

جۆری توێژینه‌وه‌که:

توێژینه‌وه‌یه‌کی وه‌سفی و مه‌یدانییه‌ بۆ یه‌کێ له‌به‌رچاوترین کیشه‌کانی ته‌کنیکی پیشکه‌شکاری ته‌له‌فیزیۆنی کوردی، له‌رێی سه‌رنجدانی وردو هه‌له‌سه‌نگاندنی ره‌خنه‌ییانه‌ی پسپۆرانی ئەکادیمیستی میدیای کوردیه‌وه‌ پشت ئەستور به‌ لیکدانه‌وه‌ی لۆژیکی، ئەنجامگیری هزری به‌دیده‌هینیت. ئامرازی به‌شی پراکتیکی توێژینه‌وه‌که‌ش فۆرمیکی رێپۆیی تایبه‌تمه‌نده.

کۆمه‌لگه‌و سامپلی توێژینه‌وه‌که:

کۆمه‌لگه‌ی توێژینه‌وه‌که‌ پیشکه‌شكار و بیژهرانی که‌ناله‌ کوردیه‌ ئاسمانیه‌کانن. نمونه‌کانیشمان پیشکه‌شکارانی چوار که‌نالی کوردی ئاسمانیه‌: (روداو، ئین ئار تی ئیچ دی، کوردسات، کوردستان ۲۴). فۆرمی راپۆیییه‌که‌ش ته‌نها له‌لایه‌ن پسپۆرانی ئەکادیمیستی بواری میدیای په‌یوه‌ندییه‌کانه‌وه‌ (ماسته‌ر و دکتۆرا) پرکراوه‌ته‌وه‌.

چه‌مه‌که‌ سه‌ره‌کییه‌کانی توێژینه‌وه‌که:

۱. کارامه‌یی زمانی ئاخوتن و گفتوگۆ: له‌م توێژینه‌وه‌یه‌دا مه‌به‌سه‌ست لێی توانستی قسه‌کردن و دارپشتن و ده‌ربهرینه‌ لای پیشکه‌شكارو بیژهری ته‌له‌فیزیۆنی، له‌کاتی پرسیارکردن و به‌دواداچون و رۆنکردنه‌وه‌ی واتا ئالۆزه‌کاندا له‌ که‌مترین کات و به‌که‌مترین ژماره‌ وشه‌، به‌مه‌رجی گه‌یاندنی واتا و مه‌به‌سته‌کانی به‌ گۆیگران و رازیکردنیان به‌بێ دورکه‌وتنه‌وه‌ له‌ کرۆکی باس و خواسی نیوانیان خۆی میوانه‌کانی.
۲. کارامه‌یی زمانی جه‌سته: مه‌به‌سه‌تمان له‌ توانستی کۆنترۆلکردن و گونجاندنی سیماو ره‌نگ و ڕو، ڕاوه‌ستان و دانیشتن و جوله‌ی ده‌ستوپه‌نجه‌و جه‌سته‌ی پیشکه‌شكارو بیژهری ته‌له‌فیزیۆنه‌، له‌گه‌ڵ زمانی ئاخوتنیدا له‌ کاتی پرسیارکردن و ده‌ربهریندا.

۳. ئادابی گفتوگۆ: مه به ستممان له بنه ماكانی ریزگرتنی زارهکی و نازارهکییه له میوانی بهرنامهکان و دهرهت پیدانیانه بۆ وهلامدانهوهی پرسسیارو دهربرینی رابوؤچونی خویان و ههراساننهکردنیانه به پرسسیارو کۆمیتتی نابهجی.

۴. پێشکهشکارو بیژهری تهلهفیزیۆنی: مه به ستم لێی ئهوه که سهیه که جۆریک له جۆرهکانی پرۆگرامی تهلهفیزیۆنی بهرپوهدهبات، زانیاری، بیروبوچون، رینوماپی له بواریک، یان چهند بواریکدا دهگهینی به بینهرو بیسهران. ههندیجار میوانداریی کهسانیتیش دهکات و پیکهوه پهیام و ئامانجهکانی پرۆگرامهکه دهگهینن.

یهکهم: هونهری نهداکردن (پیرفۆرمانس - الاداء)

ئه داکردن (پیرفۆرمانس) زانسته و هونهریشه؛ چونکه وهک ههر زانست و هونهریکیتر خاوهنی ههندی بنهماو پرنسیپ و چه مک و شیوازه، که مهرجیکی بنه پرتیه ههر گوتاریییک لێیان تیبگات و فیریان ببیت و مهشق و راهینانیشیان له سهر بکات. زانیانی رهوانییهی له دیر زهمانهوه له سه ره ئه وه کۆکن، که ئامانجی گوتاردان رازیکردن و باوهرپیهینان و راکیشانی مهیل و سۆزو ئارهزوی گوێگرانه و ئامراز و که ره سه و ریکارهکانی بریتین له: خۆسازدان و ئامادهگی له پێشینه و نومایشی سه رپیی. بۆ سه ره که وتن تاک له م پرۆسیسه دا ده بیت له وه تیبگهین که ئاخوتن چه شن جۆریکی کارامه ییه و پێویستی به هه ول و کۆش شه، ئاست و راده ی سه ره که وتن و شکسته یینانیش له دروستکردنی پردی په یوه ندیدا، گریدراوی برو جۆری ئه وه کۆش شه یه که پێویستی به زانیکی تیوری و راهینان و مه شقی به رده وام هه یه، و پرای هه ندی مه رجیتر وه ک ئاستیکی به رزی زیره کی و توانای خۆگونجاندنی کۆمه لایه تی. (عبدالباری، ۲۰۱۱، ص ۲۱۹)

پسپۆریکی ئه م بواره، چوار رینوماپی سه ره کیی ده ستنیشان کردوه بۆ به دیهینانی پیرفۆرمانسیکی باش و سه ره که وتو، که ئه مانه ن:

۱. دوپاتکردنه وه: مه به ستمیش لێی دوباره و چهند باره کردنه وه ی زانیارییه ک، داواکاری یان بیروکه یه کی دیاریکراوه، به دارشتن و وشه سازی و شیواز و ئاواز و تۆنی جیا جیا و هه مه چه شن، تاراده ی دلنیا بونه وه ی ته واو له گه یشتنی په یام و تیگه یشتنی وه رگر و جیگیربونی کاریگه ریه خوازاوه کان، له ئاوه ز و سۆزیدا.

۲. پشتگیری و پشتراستکردنه وه: ئه م ته کنیکه زۆر گرنگه بۆ باشتر جیگیرکردنی ئه و زانیاریانه ی گوتاریک نیازیتی بیانگه یینی به وه رگرانی. ته کنیکی پشتگیری له رپی ده نگ و ئاخوتن و به لگه ی ده نگیه وه، یان له رپی پێشاندانی وینه ی فۆتۆ و فیدیۆ و که ره سه و ئامرازی تری بینهراوه وه، پیا ده ده کریت.

۳. فیدباک: ته کنیکیکی زیره کانه یه بۆ ده سه بجی خۆیندنه وه و هه لسه نگاندنی کاردانه وه و په رچه کرداری جه ماوه ری گوێگر و یاری ده ده ریکی زۆر باشه بۆ گوتاریی، که به ئاگابیت له ئاستی گه یشتنی په یامه کانی به گوێگره کانی و هه لسه نگاندنی راده ی تیگه یشتنیان له ناوه رۆک و ئامانجه کانی و پێوانه کردنیکی خیرای کاریگه ریه هه نوکه ییه کانی.

4. به شـداربـيـكـردن: واتـه رـيـدان به جـهـماوـهـري گـويـگر له رـيـي پـهـسـهـنـدـكـردن و چـهـپـهـلـهـيـدان و هاواركردن و دهـسـخـوـشـيـلـيـكـردـنـهـوه بهـشـداريـي دروسـتـكـردـني رـوـحـي ئاـپـورا بـكـات. له رـيـي ئـهـم تـهـكـنـيـكـهـوه سـهـرنـج و هـهـسـت و هـوـشـي گـويـگرهـكان پـهـيـوهـسـتي پـهـيـامي گـوتـارـبـيـژـهـكه دهـكـريـن، چـونـكه ئـيـتر جـهـماوـهـر تـهـنـها وهـك وهـرگـريـكي سـارد و بـيـلـايـهـن نامـيـنـيـت و بهـشـيـوهـيهـك له شـيـوهـكان هـهـسـتي خـوـبهـخـاوـهـن زانـيـي پـهـيـامي گـوتـارـبـيـژـهـكه بهـسـهـريـدا زالـ دهـبـيـت. بهـمـهـش گـوتـارـبـيـژ بهـبـاشـتـريـن شـيـوه ئـامـانـجـي پـهـيـامـهـكانـي دهـبـيـكـيـت. (نـيـدو كـوبـين، 2011، ص286-289)

لهـنـيـوان پـيـرفـوـرمانـسـي چـاك و دايـالـوگـي بهـرهـمـداردا، پـهـيـوهـنـديـيهـكي راسـتـهـوانـه و كارلـيـكـكـاري هـهـيه؛ بهـو واتـايـهـي كه بهـبـي پـيـرفـوـرمانـسـيـي زانـسـتـيـانه و پـر لهـكارامـهـيي، هـيـچ دايـالـوگـي بهـرهـمـدارو سـهـرـكـهـوتـونـابـي، جـا چ لهـنـيـوان دو كهـسـدا بـيـت، يان لهـنـيـوان چـهـند گـروپـيـك و چـهـند بـيـروبوـچـونـيـكي جـياوازدا بـيـت، بهـتـايـبهـتي تـريـش له بهـرنـامـهـي تهـلهـفـيـزـيـوـنـيـدا. هـهـروهـها، تـهـنـها له كـاتي هـهـبـوني دايـالـوگـيـي سـهـنـگـين و لـوژيـكـيـانهـدا تـوانـاي نـمـايـشـكـردن و پـيـرفـوـرمانـسـيـي لـيـهـاتـوي سـهـرنـجـراكـيـش دـيـتهـكـايـهـوه. لهـم رـوانـگـهـيهـوه پـسـپـوـران، لهـپـيـناو دايـالـوگـيـي بهـرهـمـداردا، چـهـند راسـپـارهـدهـيهـكي بـهـرهـتـيـيان خـسـتـوتـهـرو، كه ئـهـمانـه هـهـره بهـرچـاوـهـكانـيانـن:

a. پـاـهـنـدـبـون بهـئـاداب و نـهـريـتهـكانـي گـفـتـوگـوه: ئـهـوهـش لهـرـيـي پـيـدانـي دهـرفـهـت به لايـهـنـهـكانـي دايـالـوگـي، كه رـاوـبوـچـون و زانـيارـي و تـيـگـهـيـشـتـني خـوـيان لهـسـهـر كـروـكي باس و خـواسـهـكه دهـرـبـهـرن و تا ئـهـو كـاتـهـي پـهـيـامـهـكـهـي دهـگـهـيـنـي، قـسـهـي پـي نـهـبـردـيـت. بهـمـهـرجـي ئـهـوهـي ئاخـيـوهـريـش رـيـز له رـيـسا و نـهـريـتهـكانـي دايـالـوگـي بـگـريـت و فـوكـهـسـي لهـسـهـر بابـهـتي باسـوخـواسـهـكه بـيـت، نـهـك خـهـريـكي بهـخـوـداهـهـلـدان و شـكـانـدنـي ئـهـوانـيـتر و گـوي لـيـنـهـگـرتـيـان بـيـت، يان به بهـردهـوامـي به نـهـفـهـسـيـكي نـهـريـني و دژـبهـرانـه قـسـهـبـكـات. (Lesson , 2021)

b. گـرنـگـيدان به پـهـيـوهـنـديـي نـازـارهـكـي: شـارهـزايان لهـسـهـر ئـهـو راسـتـيـهـي كوـكن، كه لهـناو دايـالـوگـدا زـورـجار پـهـيـوهـنـديـي نـازـارهـكـي، گـرنـگـتر و كارـيـگـهـرتـه له پـهـيـوهـنـديـه زارهـكـيـهـكان. دهـرونـناسان ئـامـازـهـيان بهـوه داوه، كه كهـسـاني سـهـرنـجـراكـيـش و كارـيـگـهـر له پـيـرفـوـرمانـسـدا، ئـهـوانـهـن كه لهـدهـنگ و رـهـفـتـاريـانـدا وزه و تـيـنـيـكي پـوزـهـتـيـف و ئاـكـتـيـف هـهـسـت پـيـدهـكـريـت. (Geoff P, 2021)

c. لهـرـيـي سـهـرنـجـدانـيـي رـيـزدارانـه و چـاوـنـهـگـواسـتـنـهـوه لهـسـهـر كهـسـي بهـرامـبـهـر (ئـاي كوـنـتـاكت) دهـتـوانـيـت پـرد و رايـهـلهـي مـتـمانـه لهـنـيـوانـدا رابـكـيـشـريـت، بهـوهـش پـيـادهـكـردـني كهـلتـوري دايـالـوگـيـي بهـرهـمـدار، دهـچـيـته ئاسـتـيـكي بالـاوـه. هـهـمو پـشـتـگـويـخـسـتن و سـهـرنـج نـهـدانـيـكـيـش دايـالـوگـهـكه به ئاراسـتـهـيهـكي نـهـخـوازراودا دهـبات. (Andrew Newberg, 2021)

d. بهـئاگايـي له تـوني دهـنگ: تـويـژيـنهـوهـكانـي زانـكـوي ئـهـمـسـتـردام دهـريانـخـسـتـوه، بـو باشـتر دهـبـرين و بهـرجهـسـتهـكـردـني هـهـسـتهـكانـي مـروـف (تـورـهـيي، بـيـزكـردـنـهـوه، ترس، خـهـمـبارـي و هـتـد...) لهـكـاتي ئاخـواتـن و گـوتـارـدانـدا، پـيـويـسـته كهـسـاني ئاخـيـوهـر زـور وريـاي تـوني دهـنگـيان بن، بهـجـورـيـك كه هاوشان و هاوئاـهـهـنگـي هـهـسـتهـكانـيان بـيـت و پـيـچـهـوانـهـيان نـهـبـيـت. (Andrew Newberg, 2021)

هه‌لگه‌وتن و سه‌رکه‌وتن له پيشه‌ی پيشکه‌شکاریدا. پيوسته پيشکه‌شکار به‌دهوام خۆی شاره‌زاتربكات له زارو شيوه‌زاره‌کانی زمانی نه‌ته‌وه‌ی خۆیدا، که زمانی په‌خشی پرۆگرامه‌کانیشه. تايبه‌تمه‌ندييه‌کی تر، هه‌بونی به‌هره‌یه که پيوسته له‌رێی خویندنه‌وه‌و مه‌شق و راهینانه‌وه‌ توکمه‌و به‌هیزی بکات. هه‌روه‌ها سازگاری ده‌نگ و توانستی ئاخاوتن و دروستی و رۆنی ده‌رچونی ده‌نگ و تۆنه‌کانی. نه‌رمی نواندن و خۆگونجاندن له‌ته‌ک هه‌ر بارێکی له‌ ناکاو و کتوپردا. (قه‌رده‌اخ، ۲۰۲۱، لا ۱۱۸) به‌ واتای توانستی زالبون به‌سه‌ر هه‌لوێست و پروداوی له‌ناکاو و پيشیینی نه‌کراودا. توانای سه‌ره‌پیی ئاخاوتن و تپه‌پاندنی هه‌ر هه‌له‌یه‌ک، که کتوپر له‌لایه‌ن خۆدی خۆیه‌وه‌ یان له‌ لایه‌ن میوانه‌کانییه‌وه‌ رۆده‌دات، بۆ نمونه‌ رهنگه‌ له‌ناو پرۆگرامه‌که‌دا په‌یوه‌ندييه‌کی ته‌له‌فۆنی بیزارکه‌ری بۆ بیته‌ یان یه‌کی له‌ میوانه‌کانی به‌هه‌ر هۆیه‌ک بیته‌ له‌ به‌رنامه‌که‌ بکشیته‌وه‌؛ له‌و کاتانه‌دا ئه‌گه‌ر توانستی مامه‌له‌کردنیکی دروست و گونجاوی نه‌بیته‌، له‌وانه‌یه‌ خۆی و پرۆگرام و ئیزگه‌که‌یشی له‌ هه‌لوێستیکی نه‌خوازاو بگلیتی و تا ماوه‌یه‌کی درێژ باجه‌که‌ی به‌دن. پيشکه‌شکاری کارامه‌ خاوه‌نی باکگراوندیکی رۆشنییری قول و فراوانه‌و به‌ئاگایه‌ له‌ ورده‌کاری و په‌ره‌سه‌ندنه‌کانی ئه‌و بواری کایه‌یه‌ی پرۆگرامی تیدا پيشکه‌شده‌کات، ئه‌گه‌ر وانه‌بیته‌ ناتوانی وه‌ک پيوسته پرۆگرامه‌که‌ی به‌رپوه‌ببات و لاوازی بی ده‌سته‌لات ده‌رده‌که‌ویت. سینگفراوان و خۆراگرو پشودریژو متمانه‌ به‌خۆبوه‌و کۆنترۆلی هه‌موه‌له‌چونه‌کانی خۆی ده‌کات له‌ مامه‌له‌یدا له‌گه‌ل میوان و ستاف و هه‌لوێسته‌ جیاجیاکاندا، متمانه‌ به‌خۆبونه‌که‌یشی له‌ ده‌نگ و زمان و شیوازی پرسیارکردن و قسه‌کردنی له‌باره‌ی وه‌لامه‌کانه‌وه‌ به‌دیار ده‌که‌ویت.

پيشکه‌شکاری کارامه‌، پسپۆره‌ له‌ بواریکی دیاریکراودا و توانست و کاتی خۆی بۆ په‌ره‌پیدانی خۆی له‌و بواره‌دا ته‌رخانه‌کات. بۆ ئه‌وه‌ی بیته‌ خاوه‌نی شیوازیکی جیاوان، خۆی له‌ چاولیکه‌ری و لاساییکردنه‌وه‌ رزگار ده‌کات. کارو پيشه‌که‌ی خۆی خۆشه‌وێت و برۆی ته‌واوی به‌خۆیه‌تی که‌ ده‌توانیت تیدا سه‌رکه‌وتوبیت و داهینان بکات. خاوه‌نی که‌سیتییه‌کی به‌هیز و برۆابه‌خۆو بویره، سلّ ناکاته‌وه‌ له‌ دایالۆگ و رۆچون به‌ ناخی بابته‌ پرسه‌کاندا، ئاکارو ره‌وشتی رۆژنامه‌وانی و پيشه‌گه‌ری خۆی (راستگویی، رۆشنی، زو به‌ ده‌مه‌وه‌هاتن) ده‌پاریزیت و له‌رێی سوده‌رگرتن له‌ ئه‌زمون و شاره‌زایی که‌سانی تره‌وه‌ په‌ره‌ به‌خۆی ده‌دات و هه‌له‌کانیان دوباره‌ناکاته‌وه‌. له‌خۆی با‌یی ناب‌ی و له‌ناو هاواری و هاوپيشه‌کانیدا خۆرسک و ساده‌یه‌، ریزی کات و پابه‌ندونه‌کان ده‌گریت. ده‌م به‌خه‌نده‌و زارشیرینه‌و له‌گه‌ل تیمی کارو ستافی پرۆگرامه‌که‌یدا دۆست و خۆشییه‌خشه‌. زۆر گرنگه‌ رۆخساری ده‌ره‌وه‌ی جه‌سته‌ی پيشکه‌شکار دلگیربیت بۆ ئه‌وه‌ی چاوی بینه‌ر پیی ئارام بی به‌له‌ز په‌سه‌ندی بکات و پیی ئاشنا‌بیت، هه‌ر ئه‌مه‌شه‌ وای کردوه‌ که‌ناله‌کانی ته‌له‌فیزیۆن مه‌رجی دلگیری و ئیسک سوکی بۆ پيشکه‌شکاره‌ پیاوه‌کان و مه‌رجی جوانی بۆ خانمه‌ پيشکه‌شکاره‌کانیان دابنن. (عبد الوهاب قتیایه‌، ۲۰۰۵، ص ۲۶). باشتره‌وايه‌ رۆخسار و شيوه‌ی پيشکه‌شکار به‌لای جه‌ماوه‌ری بینه‌رییه‌وه‌ په‌سه‌ندیته‌، ئه‌مه‌ش ئه‌وه‌ ناگه‌ینی که‌ هه‌ر ده‌بیته‌

جوان و سههرنجراکیش بیت، به لکو مه به سست ئامادهگی و خوینشیرینییه که به بی زور له خوکردن بچیتته دلی بینهرانه وه. (wikihow,2021)

سپیهه: کارامه بییهکانی پیشکه شکاری ته له فیزیونی

ئامانجی سههرهکی پیشکه شکاری ته له فیزیونی، بریتییه له گه یاندنی زانیاری و بیروبوچون و ههست و سوژو ئاسودهیی به بینهر و بیسههرهکانی به هه مو توانست و لیهاتوییهکیه وه به مه به سستی کاریگه ری خسته سهر وهرگرانی په یامه که ی. که واته به شینکی هه ره زوری هه لی سههرکه وتن، یان شکسته هینانی پیشکه شکار، له م کارهیدا، به ستراره به توانست و کارامه بییهکانی خودی خو یه وه. (فاروق، ۲۰۰۳، ص ۸۶)

۱. **کارامه بییهکانی زمانی ناخواتن:** مه به سست لی توانستی دارشتن و دهر برینی ههست و بوچونی مروقه له که مترین کات و به که مترین ژماره وشه، به مه رجی گه یاندنی واتا و مه به ستهکانی که سی ناخویهر به گوینگران و رازیکردنیان به بی دورکه وتنه وه له کرۆکی باس و خواسه که ی نیوانیان. کارامه یی (ناخواتن به برابه خو بونه وه) یه کینکه له پرسه هه ره گرنگهکانی ژیانی کومه لایه تی و به تاییه تی تریش له بواری میدیادا، له بهر ئه وه شه، که ئه دیب و گوتارییژ و سیاسییهکان بایه خیکی زور به م بواره دهن، چونکه به ردهوام پیویستیان به راکیشانی ههست و سههرنجی زورترین ژماره خه لکی گوینگر هه یه. (bvocal,2021)

(گوتاردان-الخطابه) ی ئه ریس تو، به کونترین کتیبی بواری هونه ری پیرفورمانس هه ژمارده کریت. سههردهمانیک که گوتارییژ نیازی گوتاردانی هه بوایه بو خه لک، ئه گهر زهوی مه یدانه که تهخت بوایه، دهچوه سهر جیهی کی بلند و به پیوه راده وهستا، یان دهچوه سهر گالیسکه که ی و له ویوه به دهنگیکی بهرز گوتاری خو ی دها. نیازی له چونه جیهی کی ئه وتو که له ئاستی وهستان و دانیشتنی گوینگرهکان بلندترین، دلیری دنگ و بینراوی و له بهرچاوبونی جهسته ی گوتارییژبو له لای هه موان. گوتاردان ئه و سههردهمانه ش پشتی به توانستی ناخواتنی سههرپیی و ریزبهندی و ریکخستنی بیروکهکان و بی شهرم و ترس روه روه یونه وه ی جهماوهر ده به سست، که بریتیبو له رهوانبیژی و به کارهینانی دهنگیکی دلیر، هه لیزاردنی وشه و دهسته واژه ی به هیزو کاریگه ر، به پیزکردنی بیروکهکان به سوده رگرتن له په ند و حکمهت و قسه ی نهسته ق.

گوتاردان له لای ئه رستو، بریتیبو له هونه ری سات و سهوداکردن له گه ل ئاوهز و سوژی خه لک. گوتاردان، هونه ریکه زیاتر روی له لایه نی سوژداریی خه لکه. گوتاردانی ئه رستوی سی ئامرازی بو رازیکردن و باوه رپییهینانی به رامبه ر دیاریکروه: بیرکردنه وه و هزرکردنی لوژیکی، تیگه یشتن له خودو ئاکاری مرویی و خیره

چاکه بههه مو شیوه کانیانه وه، دواجاریش، تیگه یشتن له هه لچون و ههست و سۆزی خه لک و دیتنه وهی ریگه کانی خرۆشانندیان. (بدوی، ۱۹۸۰، ص ۳۰) گوتاردانی ئه رستۆیی په یوه ندییه کی تاک جه مسه ری و یه ک ئاراسته یه. ئامانجی گه یاندنی په یامیکه له گوتار بیژیکه وه بو خه لک، به نیازی باوه پیهینان و پاکیشانی مهیل و سۆز و کاریگه ری دانان له سه ر هزر و په فتاریان.

هۆکاری سه ره کیی ئه وهی، که هه ندیجار لاوازی و په رتوبلاوی له دهنگ و رهنگ و په یامی گوتار بیژدا هه ستپیده کریت، نه بونی توانستی ئاخاوتنی دروست و شه لژاوی و ناریکیه له هزرین و بیر کردنه وهی خودی ئاخیه ودا. ئه وهش کاتیک روده دات، که گوتاردهر یان ئاخیه و، باسوخواسی زۆری پیی و له میشکی خۆیدا ریکینه خستبن و به گویره ی بایه خ وگرنگیان ریزه ندی نه کردبن. سه رباری ئه وانه یش خوی یه کلانه کردبیته وه، که ئایا به نیازه چۆن و به چ شیوازیگ گوتاره که ی ده ستپیبات و چۆن و به چی کوتایی پی بینیت. تاکه ریگه یه کیش بو خۆپاریزی له و دۆخه نه خوازراوه، ئه وه یه که هه میشه بیر کردنه وهی وردبیت، بکه ویته پیش ئاخاوتن و به بی خۆسازدانیکی ته واو، گوتار نه دریت. (Nido Qubein. 2017)

بو پیشکه شکاری دایالۆگی ته له قیزیونی، ناسین و ئاشنایه تی به که سییی میوانه کانی مه رجیکی زۆر گرنگه، تا بتوانیت شیوازی گفوتگو و دهسته واژه ی گونجاو هه لبژیریت، پاشان راسته وخۆ له ده رگای بابته و پرسی به رنامه ی بدات و زۆر خوی خه ریک نه کات به پیشه کیی دریز و ناپیویست. هه روه ها بو پیشکه شکاری تیقی فۆکس خستنه سه ر یه ک بابته و یه ک مه به سه ت بو هه ر قوناغیک له قوناغه کانی دایالۆگ و هه قپه یقین، کاریکی زۆر گرنگ و پیویسته بو ئه وهی به بی کات به فیرۆدان و به بی هه راسانکردنی بینه رو بیسه ر، هه نگاو به هه نگاو بگات به و ئامانجه ی پیشتر بو به رنامه که ی ده سنیشانکراوه. بو ئه و مه به سه تیش پیویسته زۆر وریابیت و به هه له په نه بیت له ئاخاوتندا. هیمنی و شهینه یی له هه لبژاردنی ئه و په یف وده سه ته واژانه دا که ده بی بیانلیت یان نه یانلیت، نیشانه و ئامازن بو متمانه به خۆبون و نه بونی ترس و ده لپاوک، که له نه جامدا وینایه کی باش و سه نه گینی بو ده نه خشینی له لای میوان و بینه رو بیسه ره کانی و هه ل وده رفه تیکی زیاتری بو ده ره خسیت، که په یام مه به سه ته کانی خوی بگه ینی (GWEN MORAN, 2021).

له دوا ی بیستن، ئاخاوتن دوهم کارامه یی زمانه، که مروف فیری ده بیت، چاکترین دیارده ی جیه جیکردنی پیوه ندیکردنه له نیوان هاو زماناندا. بویه ئاخاوتن دیارده یه کی راسته قینه ی زمانه، چونکه ئه گه ر زمان ئه و ده نگانه بن و هه ر تاک و گروپ و نه ته وه یه ک به هۆیه وه گوزارشت له پیویستییه کانی خوی بکات، ئه وا ئاخاوتن چوارچیوه یه کی گشتی ئه و ده نگانه یه، که لیانه وه وشه و رسته ی واتادار به ره هم دیت. شاره زاوبون له چۆنیه تی ئاخاوتن و هونه ری دریزه دان به ئاخاوتن بو میدیاکار، به تاییه تی پیشکه شکار، یه کیکه له پیویستییه هه ره گرینگه کان. ئه و کارامه بییه ش پیکدیت له:

- a. گۆکردنی پیتتهکان له سازگهکانیانهوه به شیوهیهکی راست و دروست، تاكو به رهوانی بگه نه گوێگر، بۆ وشه و دهستهواژه و پرستهکانیش به هه مان شیوه.
- b. ریزبهندی دروست و دیاریکراو له ئاخاوتندا، به شیوهیهک که یارمهتیدهر بێت بۆ جیبهجیکردنی مه بهست و ئامانجی ئاخپوهرو گوێگر، وهکو: پونکردنهوهی بیروکه و رازی کردنی گوێگر، واته ئه گه ر ئاخپوهر کارامه نه بێت له پیشکهشکردنی بیروبوچونهکانیدا به شیوهیهکی ریکوپیک، ناتوانیت مه بهستی په یامه کهی بگه ینیت و ئامانجیش ناپیکیت.
- c. ریزبهندی لۆژیکی بۆ بیروبوچونهکان و یه کگرتویی بابه ته که به شیوهی پله بهندی بۆ تیگه یاندنی گوێگران و دهرنه چون له بابه تی سه رهکییه وه بۆ بابه تی لاهه کی، چونکه گوێگر له بابه ته سه رهکییه که دور ده خاته وه. (عبدالهادی و آخرون، ۲۰۰۳ ص ۱۷۵).
- d. ئاخاوتن به دهنگیکی پیویست و به خیرایی و ئاوازو ریتمیکی گونجاو له گه ل سروشتی بابه ته که دا، ههروه ها ره چا و کردنی ئاستی جه ماوه ری گوێگر.
- e. زیاده پویی نه کردن له گوزارشتکردن بۆ واتای پیویست.
- f. دورکه و تنه وه له دوباره کردنه وهی بیزارکه ره له کاتی ئاخاوتندا.
- g. هه ندیکجار بیدهنگبون و وه ستان به مه بهستی بیرکردنه وه له (هه ندی بیروبوچون، یان هه ندی لایه نی بابه ته که).
- h. په ییره و کردنی بنه ماکانی ریزمانی زمانه که به شیوهیهکی راست و دروست. (عبدالباری، ۲۰۱۱، لا ۲۳۸)
- سه ره پای ئه مانه ش هه ندیک هۆکار هه ن ده بنه مایه ی به هیزکردنی توانستی مروّف له ئاخاوتن و به رده و امیدان به ئاخاوتن، وه کو:
- رۆشنییری گشتی زهمینه خۆشکه ره ده بێت بۆ فراوانکردنی ئاسۆی رۆشنییری ئاخپوه ره له بواره جیا جیاکاندا، دیاره ئه مه ش له ریگای خویندنه وه و به دوا داچونی به رده وام بۆ بابه تی جو را و جو ری رۆشنییری ده سه ته به ره ده بێت.
 - به شداریکردن له کو ر و سیمیناره جو را و جو ره کاند، به مه بهستی گوێگرتن و ئینجا ئاخاوتن ده رباره ی ئه و بابه تانه ی له چواچپوه ی ئه م بواره دان، به ئامانجی به هیزکردنی توانست و شیوازی ئاخاوتنی ئاخپوه ره.
 - ئاشنایی و شاره زابون به هه مو ورده کارییه کانی ئه و زمانه ی ئاخپوه ره له ناردنی په یامدا به کارییه هینیت، به تاییه تی لایه نی ده نگسازیی و ریزمان و واتاسازی، به هه مو ورده کارییه کانیانه وه. (عبدالباری، ۲۰۱۱، لا ۲۳۹)

۲. کارامه‌یی دهربرین و گوزارشتکردنی باش

یه‌کێک له جیاوک و کارامه‌ییه‌کانی پیشکه‌شکارو ئاخپوه‌ری سه‌رکه‌وتو ئه‌وه‌یه له کاتی ئاخواتندا پ‌واله‌تی بکه‌ویته به‌رچاوی خه‌لک و په‌نگی روخساری تیکنه‌چی و قسه‌ی نه‌بزرکی، چونکه ئه‌مانه نیشانه‌ی دودلی و بیروا بونه به‌خۆ (هیرتس، ۲۰۰۷، لا ۱۱). زۆربه‌مان وا راهاتوین له کاتی قسه‌کردندا به‌ تایبه‌تی ئه‌و کاته‌ی له می‌شکماندا به‌دوای وشه، یان دیریکی گونجاودا ده‌گه‌رین ده‌نگی وه‌ک: ئا...ئم...ئه... له‌گه‌ل قسه‌کانماندا له قورگماندا دینه‌ده‌ری، زۆربه‌شمان له سه‌ره‌تای هه‌ر قسه‌یه‌کدا ده‌سته‌واژه‌ی پالپشت وه‌ک: به‌ برای خۆم بلیم، هه‌روه‌ها بیته‌وه، عه‌رزى برای خۆم بکه‌م.....هتد، به‌کار دینین، که هیچ پتوه‌ندییه‌کی به‌ بابته‌ی قسه‌کانمانه‌وه نییه. ئه‌نجامه‌که‌ی درێژکردنه‌وه‌ی قسه‌که‌ و ماندوکردنی گوینگره، ئه‌و گومانه‌ش دروست ده‌کات، که ئاخپوه‌ر، یان پیشکه‌شکار ئاماده‌یی قسه‌کردنی تیدا نییه و ده‌سه‌لاتی به‌سه‌ر بابته‌ی باسه‌که‌دا ناشکیت و زیاتر کاته‌که به‌ فیرو ده‌دات، به‌ تایبه‌تی ئه‌گه‌ر وا راهاتبین، که هه‌ندیک بابته‌ به‌ وشه‌ی چونیه‌ک، یان جیاواز دوباره بکه‌ینه‌وه. ئینجا ئه‌گه‌ر پیشکه‌شکاره‌که‌ش به‌ شلوشیواوی قسه‌بکات و کۆتایی دیره‌کانیش بمرینیت، ئه‌وه خراپتریش. (شه‌یدا، ۲۰۰۱، لا ۲۲)

بۆئه‌وه‌ی ده‌نگ به‌ پری له‌ناو زاره‌وه‌ بیته‌ده‌ر، پتویسته به‌شی خواره‌وه‌ی چه‌ناگه ته‌واو ئازاد و خاوییت، هه‌ر بۆیه به‌ر له ده‌ستپێکردن بۆ خۆپندنه‌وه‌ی نوسراویک، ده‌بیت تا قیبه‌که‌ینه‌وه، که ئایا چه‌ناگه و ژیرچه‌ناگه ئازاد و شلن، داده‌که‌ونه خوارى یان نا (هیرتس، ۲۰۰۷، لا ۲۸). هه‌روه‌ها پتویسته دهربرینی وشه‌و رسته‌و بره‌گه‌کان به‌ شیوازیکی رۆن و په‌وان و میوزیکانه و گونجاو بن، به‌ مه‌به‌ستی جه‌ختکردن له‌سه‌ر هه‌ندى وشه‌ یان رسته‌ ته‌نانه‌ت پیتیش له هه‌ندى شویندا، واته توانستی ده‌رخستن و زه‌ه‌کردن و هه‌لکشانی په‌یژه‌ موزیکیه‌کان و پیدای هاتنه‌خواره‌وه‌یان به‌پێی پتویسته‌ی حاله‌ت و واتا. هه‌روه‌ها توانستی که‌رتکردن و وه‌ستان له ئاستی واتا و په‌وانبێژیدا هه‌روه‌ک چۆن ده‌قه‌که ده‌یخوازیت و خولقاندنی ته‌بابی و گونجانی نیوان ئه‌وه‌ی هه‌ستی پیده‌کات و ئه‌وه‌ی مه‌به‌ستییه‌تی و ئه‌وه‌ی ده‌بیژیت. (سالار، ۲۰۰۶، لا ۱۱۸).

بۆیه گه‌نگه پیشکه‌شکار ئاگاداری گه‌نگترین مه‌رج و تایبه‌تییه‌کانی هونه‌ری دهربرین بیت، که له‌م خالانه‌ی خواره‌وه‌دا ده‌یانخه‌ینه‌پرو: (خلیل و آخرون، ۱۹۹۹، ص ۸۴).

a. ئاخواتنیکى رۆن و گوزارشتکردنیکى راستگو‌یانه.

b. رۆنى ئه‌و واتایه‌ی ئاراسته‌ی گوینگر ده‌کریت، به‌ مه‌مه‌به‌ستی تیغه‌یاندنیان و جیه‌جیکردنی ئامانجیکى دیاریکراو.

- c. پون و پهوانی وشه و دور له خهوشی دهربرین.
- d. ئاخاوتنیکی گونجاو و پابه‌ند به ریساکانی وه‌ستان، به مه‌به‌ستی وه‌گرتنی بریکی گونجاو له هه‌وا، واته ریكخستنی کرداری هه‌ناسه وه‌رگرتن و هه‌ناسه‌دانه‌وه.
- e. دوركه‌وته‌وه له دیارده‌ی یه‌ك ئاوازه‌یی، واتا ئاخاوتن به یه‌ك ئاست، كه ئه‌مه‌ش خۆی له خۆیدا ده‌بیته هۆی بیزارکردنی گوێگر، بۆیه پیویسته ئاوازی ئاخاوتن به‌رز و نزمی و له‌سه‌رخۆیی و خیرایی تیدا‌بیته.
- f. گونجاو بیته له‌گه‌ڵ شیوازه‌کانی خویندنه‌وه، یان دهربرین(تجوید) و زمان.
- g. پیویسته پیشكه‌شکار له چواچه‌وه‌ی قسه‌کانیدا كه‌سایه‌تی خۆی پیشان بدات.

3. دۆزینه‌وه‌ی هیز(تۆن)یکی ده‌نگی راست و دروست

له کاتی ئاخاوتندا هه‌ندیک برگی وشه دریزترو به هیزتر گۆده‌کرین، مه‌به‌ست له‌وه‌ هیزه‌یه، كه ده‌که‌ویته سه‌ر برگیه‌که له برگیه‌کانی وشه، واتا ئه‌و وشه‌یه‌ی، كه بریتییه له دو یان زیاتر له دو برگی، برگیه‌کیان هیزی ده‌که‌ویته سه‌ر و به‌گۆرینی ئه‌و هیزه له‌وه‌ برگیه‌وه‌ بۆ برگیه‌کی تری ئه‌و وشه‌یه، واتای وشه‌که ده‌گۆریت، یان له‌روی ریزمانه‌وه‌ گۆرانی به‌سه‌ردا دیت (وه‌یس، 1984، لا 84)، به‌لام واش رۆده‌دات، كه گواستنه‌وه‌ی هیز کارنه‌کاته سه‌ر گۆرانی واتا. (حاجی مارف، 1976، لا 72).

به‌م جۆره له‌لایه‌ک گرینگی برگی له‌ زماندا به‌دی ده‌کریت، له‌لایه‌کی تریشه‌وه‌ شیوه‌ و ناوه‌رۆکی وشه له‌ زۆر شویندا به‌ستراوه به‌ستریسه‌وه، چونکه ئه‌گه‌ر وشه‌یه‌ک له‌ روی هیزه‌وه به‌ پیچه‌وانه‌وه بدرکیندریت، ده‌بیته هۆی ونکردنی تایبه‌تییه‌کانی ئه‌و وشه‌یه (وه‌یس، 1984، لا 84).

له‌ بوا‌ری راگه‌یانندا هه‌ر ده‌ق و باب‌ه‌تیک بۆ مه‌به‌ست و مه‌رامیکی تایبه‌ت دهنوسریت و ده‌خویندریت‌وه، ئه‌و مه‌به‌ست و مه‌رامه‌ش ده‌بیته گوێگر له‌ زمانی راگه‌یاندنکار یان بیژهردا بیبیسیتیت و تیبیگات. پیویسته گوێگر ئه‌وه‌ی، كه بیژهر مه‌به‌ستییه‌تی تیبیگات، نه‌ک ئه‌وه‌ی به‌ لیکدانه‌وه‌ی خۆی بۆی ده‌چیت، كه‌واته پیویسته ئه‌و وشه و برگانه‌ی مه‌به‌ستن له‌ کاتی خویندنه‌وه‌یاندا دانیان پیا‌بنریت و به‌رجه‌سته بکری. بۆیه یه‌کتیک له‌وه‌ دیارده‌ زمانیانیه‌ی، كه له‌ دهربرینی برگی و وشه‌دا دهرده‌که‌ویت و رۆلی گرینگی له‌وه‌ بواره‌دا هه‌یه، هه‌روه‌ک ئاماژه‌مان پینکرد (تۆن - هیزه)، ئه‌گه‌رچی مرۆف هه‌ر له‌ مندالییه‌وه‌ فیزی چۆنیه‌تی به‌کاره‌یتانی هیز ده‌بیته و ده‌بیته به‌شیک له‌وه‌ ده‌ستورانه، كه له‌گه‌ڵ فیربونی زماندا فیریان ده‌بیته، به‌لام گرینگیه‌که بیژهر زۆر ئاگاداری شوینی هیزی سه‌ر برگی و وشه‌کان بیته، به‌تایبه‌تی له‌کاتی خویندنه‌وه‌ی هه‌ر باب‌ه‌تیک راگه‌یه‌نراودا، به‌ زانین و ناسینی برگیه‌کانی وشه، ئاگاداری سنوری دهرکه‌وتنی هیز(ستریس) ده‌بیته، چونکه سنوری شوین و سنوری هیز له‌سه‌ر برگیه‌کانی وشه له‌ نوسیندا دهرناکه‌ویت، به‌لکو له‌ هزری مرۆفدایه.

٤. کارامه‌بیه‌کانی به‌کارهێنانی زمانی جه‌سته

زمانی جه‌سته هه‌لگری ئاماژه‌و په‌یامی خۆیه‌تی و زانایانیش ده‌لین شیوازی ئاخاوتن و ئەداکردنی په‌یامه‌کانمان که له‌ دۆخی جه‌سته‌ماندا په‌نگه‌ده‌نه‌وه، به‌په‌یژه‌ی ٩٣٪ کاریگه‌رییان هه‌یه له‌سه‌ر به‌خشینی واتا به‌ گوته‌کانمان، یان دامالین و پوتکرده‌وه‌یان له‌ واتا. (شفیق، ٢٠١٢، ص ١٨)

کوئرتروئیکردنی (دانیشتن، وه‌ستان، هه‌ناسه‌دان)

دانیشتن و وه‌ستان و هه‌ناسه‌دان، سه‌ی لایه‌نی زۆر گرینگ و پێوه‌ندیان به‌ باری جه‌سته‌وه هه‌یه و پۆلی گرینگییان له‌ بواری ئاخاوتندا هه‌یه. به‌شیک له‌ بێژه‌ران، یان ئاخپوه‌ران کاتیکی بۆ قسه‌کردن پوه‌په‌روی جه‌ماوه‌ریکی زۆر ده‌بنه‌وه، کێشه‌یان له‌گه‌ڵ جه‌سته‌ی خۆیاندا بۆ دروستده‌بیت و له‌ کاتی قسه‌کردندا نازانن چۆن هه‌لسوکه‌وتی له‌گه‌ڵدا بکه‌ن، له‌ ئەنجامدا دو‌چاری شله‌ژان و شیوان ده‌بن و په‌یامه‌که‌یان وه‌ک پێویست ناگات به‌ وه‌رگر. بۆ زالیون به‌سه‌ر ئەم کێشانه‌دا، گرینگه‌ له‌ کاتی وه‌ستاندا قورسایه‌ی له‌ش به‌ شیوه‌یه‌کی هاوسه‌نگ به‌سه‌ر هه‌ردو قاجدا دابه‌ش بیت و قاچه‌کانیش هه‌نده له‌یه‌ک دور نه‌بن، تاكو به‌لای ته‌نیشته‌نه‌که‌ون و له‌ کاتی پێویستدا بتوانن قورسایه‌ی جه‌سته بۆ لای راست و چه‌پ بگۆیزنه‌وه، هه‌روه‌ها قۆل و باسکیش ئازاد و خاوبن، نه‌بادا توندی و گرژی پێگری په‌وانی ئاخاوتن بن.

پێویسته‌ نیوانیکی گونجاو پێشکه‌شکارو میوان له‌یه‌ک جیا‌بکاته‌وه‌و پێشکه‌شکاریش ده‌بیت وریای شیوازی راوه‌ستانه‌که‌ی بیت، چونکه‌ راوه‌ستان و دانیشتنی به‌ئاگاو قنجو قیت، نیشانه‌ی به‌رزیه‌ی ئاستی بایه‌خپیدانی پێشکه‌شکاره‌ به‌ میوانه‌که‌ی، دانیشتن و راوه‌ستانی شلوق و خاوخلیچکیش نیشانه‌ی خه‌مساردی و بی باکیه‌تی. دانیشتن و راوه‌ستانی بی گیان و ساردوسرپیش نیشانه‌ی بیزاریه‌یه. زمانی جه‌سته له‌ هه‌لویستی یه‌که‌مدا په‌یامیک ده‌دات به‌ میوان که "به‌لێ من ریزت لیده‌گرم و له‌سه‌رخه‌تم له‌ گه‌لتدا"، له‌ هه‌لویستی دوهمدا په‌یامه‌که‌ بریتیه‌ له "راستییه‌که‌ی من هه‌یچ به‌په‌رۆش نیم بۆ گه‌فتوگۆ له‌گه‌لتدا"، له‌ هه‌لویستی سه‌یه‌میشدا زمانی جه‌سته ده‌لێت: "من ئاسوده نیم به‌ بونت". (نیدو کوبین، ٢٠١١، ص ٧٥)

ده‌باره‌ی هه‌ناسه‌ش، هه‌روه‌ک ئاماژه‌مان پێکده‌ر، که‌ پرۆسه‌ی هه‌ناسه‌ به‌ دو سیستمدا تیده‌په‌ریت، سیستمی هه‌ناسه‌وه‌رگرتن و هه‌ناسه‌دانه‌وه. پرۆسه‌ی ئاخاوتن له‌ ریگای هه‌ناسه‌ دانه‌وه‌وه جیه‌جی ده‌بیت. دروستبونی ده‌نگی مرۆف ده‌رئه‌نجامی ده‌رچونی هه‌ناسه‌یه له‌ سه‌یه‌کانه‌وه که به‌ر ده‌نگه‌ ژیکانی ناو گه‌رو ده‌که‌ویت و به‌گۆیره‌ی ئەستوری و دوری ئەو ژییانه له‌یه‌کدییه‌وه، سازگاری و هه‌یزی ده‌نگه‌کان دروستده‌بن، پاشان ئەو ده‌نگه هه‌وایه‌ شه‌پۆلێک له‌ناو به‌رگه هه‌وای ده‌وری مرۆف دروستده‌کات، که شه‌پۆله‌کان ده‌گن به‌ هه‌رگۆیه‌ک و

درکیان پینده کریت، دهنگ دروست ده بیته، خو ئه گهر زور کزو لاوازبن ونه گهن یان درکیان پینه کری، یان زور بهرزبن وله توانای درکردنی گوپی مروفا نه بن، ئەوا شتیگمان نابی ناوی دهنگ بیت. (عبدالباری، ۲۰۱۱، ص ۵۹-۶۰) به لام هه ناسه وەرگرتنیش رۆلی هه یه، بویه گرینگه ئاخپوهر ته واو به سه ر ئەم پرۆسه یه دا زال بیت، به شیوه یه ک بتوانیت بو قسه کردن و خویندنه وه ی هه ر جوړه نوسینیک زورترین سو دی لی وەر بگریته. له کاتی هه ناسه وەرگرتندا نابیت ناوسکمان پر له هه وا بکه ین، چونکه ئەوه ده بیته مایه ی هه لاوسانی سک و شیواوییه ک له شیوه ی جه سته دا دروسته کات. هه روه ها نابیت هه وا له ناو سینگماندا قه تیس بکه ین، چونکه ئەوه ش ده بیته هۆی به رزبونه وه یه کی ناریکی سینگمان. که واته چاره ئەوه یه هه وا له هه ردو لای که مه ردا کو بگریته وه، ئەوه ش به مه شق و راهینان مه یسه ر ده بیته. (عبدالوارث، ۱۹۹۳، ص ۹۵).

به داخه وه زور که س له سازکردنی دهنگ و پیدانی ئاوازیکی خو ش به دهنگیاندا، هه سته به گرینگه ی هه ناسه وه گرتن وه هه ناسه دانه وه نا که ن، چونکه هه ندیکجار به هه له وەرگرتن و دانه وه ی هه ناسه، کاریگه ری پیچه وانه ی له سه ر سازگاریی دهنگا ده بیته، به لام هه ناسه دان و هه ناسه راگرتنی دروست شله ژان له قورگدا ناهیلیت، پال به ماسوله کانه ی زگ و ناوپه نچکا ده نیت بو به خشینی توانستیکی به هیز به مه به سته ی ده رکردنی دهنگ به شیوه یه کی ئاسان. ویرای ئەمانه، له پرۆسه ی دهنگارندا گه لیک هۆکاری تر به شدار ده بن، چونکه هه ر هیزی هه ناسه ته نیا هۆکارنییه بو دهنگ، به لکو ته روتولی و ته ندروستی قورگ و زور خو ری هۆکارگه لیکه ی کاریگه رن له م بواره دا. هه روه ها دوخ و شوینی دانیشتن کاریگه ربیان به سه ر هه ناسه و ناردن دهنگه وه هه یه، چونکه باری چه مانه وه ی ئورگانی ئاخوتن و ناریکی شوینی دانیشتنیش هۆکارن بو ریکی و ناریکی ئاخوتن.

شانازی به خووه کردن و له خووازیبون: ئەگه ر له سنوری لۆژیکدا بن و زیاده پڕویان تیدانه کری، دو هۆکاری زور یاریده ده رن بو بته وکردنی هه سته متمانه به خو بون. کاتیکیش مروفا به متمانه وه ده ئاخقی، سه رنجدان و خه نده و جو له ی ده سته و په نجه و سیمو پوخسارو رهنگو پروی هه ر هه مویان پیکه وه، که سیتی مروفا له و په ری دره وشاوه ییدا نیشان ده دن. مروفی دره وشاوه ش زو ده چیته دلێ خه لکه وه و زوش مامه له ی له ته کدا ده که ن. پیشکه شکار پیویسته متمانه ی به خو ی هه بیته، ئەوه ش له دهنگ و شیوازی پرسیارکردن و قسه کردنی له باره ی وه لامه کانه وه به دیارکه ویت. به لام نابیت متمانه به خو بون بگاته راده ی له خو بازیبون و سه پاندنی که سیتی خو ی به سه ر که سانی دیکه دا. (سعد لیب، ۱۹۵۹، ص ۱۹).

رێکپۆشی و سادهیی پۆشاک دو مهرجی سه ره کین بۆ په سه ندردنی پێشکه شکار له لای میوان و بینه رانییه وه. به پێچه وانه شه وه هه ر زیاده رۆبیه ک له جۆر و رهنگی پۆشاکدا، زیان به پێشکه شکاریش و به بهرنامه کیشی دهگه ئینی و سه رنجی بینه ر به لایه کی لاوه کیدا راده کیشی و په رتی دهکات.

بۆ ئه وهی پێشکه شکاری ته له فیزیۆنی به رده وام له رێژه یه کی دروستدا، متمانه ی به خۆی بیت، پێویسته خۆی له هزرین و خه یالاتی نیگه تیف و ره شبینی به دوربگری و ره خنه نه یروخینی و هاورییه تی که سانیک بکات، که هیزی پۆزه تیفی پیده ده ن و به ره شبینی ساردی ناکه نه وه. (Eren Kork, 2017).

راکیشانی رایه له یه کی نیگا په یوه ندی، له نیوان پێشکه شکارو میوانه کانیدا، ئه وهی به (ئای کۆنتاکت) ناسراوه، رۆلیکی چاره نو سه ساز له ره وتی به رپۆه چون و ئه نجامی بهرنامه که یدا ده گیری ت. رۆی خۆش و زه رده خه نه یه کی راستگۆیانه ی پێشکه شکار، هۆکارن بۆ زیاتر کرانه وهی میوانی بهرنامه و ئاسوده یی بینه ره کانیشی. (Alice Boyes, 2013).

راوه ستانی قنج و قیت و پێشخستی لاقیک و دوا خستی ئه وی دی و دابه شکردنی سه نگی جه سه ته به سه ره هه ردو لاقدا، ریکی شان وشه پیلک و نه چه مینه وه (نه بۆ پاش و نه بۆ لای راست و چه پ)، نه وی نه کردنی سه رو مل و گه ردن، به ئاسه تم لار بونه وه به ره و پێش (به ره و رۆی میوانه کان) ئه مانه و ئه وانیه ی پێشتر ئاماژه مان پیدان، نیشانه ی متمانه به خۆبون و توانایی پێشکه شکاری تیفین. (Jenna P. Carpenter, 2013).

کارامه ییهکانی به کارهێنانی زمانی جه سه ته له لای (پیتهر. جه ی. دین)

- پێویسته سیما و رهنگو رو روخسار، ئارام و ئاسوده بن. ئاخیه ری سه رکه وتو له توانایدا به گۆیره ی پێویست و به دلخوازی خۆی و به پێی هه لویسته جیا جیاکان سیمای خۆی بگونجینی ت.
- خه ندو ئای کۆنتاکت (نیگا په یوه ندیه کی) راستگو و دل سو زانه له ئاخیه ره وه بۆ میوانه کانی (بۆ هه رجاریک تا سه ی چرکه بخایه نی ت) ئاسوده ییه ک ده داته ده رونی که سانی به رامبه رت، به وهش دۆخی گویگر تنی کارا دیته ئاراه.
- جوله و ئاماژه کانی روخسارو ده سه تو په نه جی ته واو که ری ناوه رۆکی په یام و ئاخواتنه که ی بیت. له دۆخی به کارنه هینانی شیاندا ده بیت هه ردو ده ست به ئارامی له ته نیشه وه یان له به رده مه وه شو ر بکری نه وه.
- راوه ستان یان دانیشتن، به متمانه و هیزی وه نه ک به ره پی و زۆر له خۆکردنه وه. راوه ستانیکی بی چه ماندنه وه، که لاوازی نه نوی نی.
- جوله ی جه سه ته و ها تو چۆی به رکامی را تا که متر بیت باش تره و نابیت له نا کاو و ناوه ختا بن، ده بیت هه مو جوله یه ک هیمن و ئارام و حیساب بۆ کراو بیت، بۆ ئه وهی نه بیته هۆی په رتکردنی سه رنجی بینه رو میوان و دواتر دا برانیان له په یام و ناوه رۆکی بهرنامه که.
- هاوسه نگی و سلنه کردنه وه، ئه وهش ته نها به مه شقی به رده وام دیته دی. (بیتر ج. دین، ۲۰۰۷، ص ۲۱۷-۲۲۱)

چوارهم - نه‌نجام و شیکاری راپیوی

وهک پیشتر ئاماژه‌مان پێدا، توێژه‌ران له‌رێی فۆرمیکی تایبه‌ته‌وه، راپوه‌لۆیستی مامۆستایان و پسیپۆرانی ئه‌کادیمیستی بواری میدیایان وهرگرتوه. فۆرمه‌که‌ چه‌ند پرسسیاریکی له‌خۆگرتوه، که ره‌نگدانه‌وه‌ی کیشه‌وه پرسسیاره‌کانی توێژینه‌وه‌که‌ن. له‌ماوه‌ی ۵ رۆژی دیاریکراودا، ۴۲ فۆرمی پرکراوه‌مان له‌ لایه‌ن ئه‌کادیمیستانی پسیپۆری خاوه‌ن بروانامه‌ی دکتوراوه‌وه‌ پێگه‌یشته‌وه، که سه‌ر به‌ به‌شه‌کانی: راگه‌یاندن و ته‌کنیکی میدیای، هه‌رسی زانکۆی (سلیمانی و پۆلیته‌کنیکی هه‌ولێرو پۆلیته‌کنیکی سلیمانی)ن. ئه‌و ژماره‌یه‌ش وه‌ک رێژه، زیاتره‌ له‌ نیوه‌ی کۆی گشتی ژماره‌ی مامۆستایانی ئه‌و سه‌ی به‌شه‌وه‌ ده‌توانی نوینه‌رایه‌تی هه‌مو ئه‌کادیمیستانی میدیایی هه‌ریم بکات.

رێژه‌ی ۶۹٪ی راپیوراوان که ۴۲ به‌رێز بون، هه‌لگری بروانامه‌ی دکتوران، ۳۱٪ خاوه‌نی بروانامه‌ی ماسته‌رن. راپیوراوان به‌سه‌ر ئه‌م پسیپۆرییه‌ وردانه‌دا دابه‌شبون: ۴۷٪ ته‌له‌فیزیۆن، ۳۴٪ رۆژنامه، ۱۳٪ میدیای نوی، ۶٪ په‌یوه‌ندییه‌گشتیه‌کان.

راپیوراوان له‌به‌رامبه‌ر هه‌ریه‌که‌ له‌م ده‌سته‌واژانه، به‌م جوړه‌ راپی خۆیان ده‌ربریوه:

خشته‌ی ۱

پیشکه‌شکاران و بیژه‌رانی ئه‌م که‌ناله‌ ئاسمانیه‌ کوردییانه‌ ده‌رفه‌تی ته‌واو ده‌دن به‌ میوانه‌کانیان وه‌لامی

پرسیاره‌کانیان بده‌نه‌وه‌و زوزو قسه‌یان پینابرن.

کۆی گشتی	تاراده‌یه‌ک وایه‌ %	نه‌خیر وانییه‌ %	به‌لێ هاورام %	وه‌لام که‌نال
۱۰۰٪	۴۰.۵	47	۱۲.۵	که‌نالی پوداو
	۵۰	۳۵	۱۵	که‌نالی ئین ئارتی
	۶۲	۱۶	۲۲	که‌نالی کوردسات
	۵۶	۳۱	۱۳	که‌نالی کوردستان ۲۴

ئه‌نجامه‌کانی ئه‌م خشته‌یه‌ پیمان ده‌لین: رێژه‌ی ۴۷٪ی پسیپۆران راپیان وایه، که پیشکه‌شکارو بیژه‌رانی که‌نالی پوداو پابه‌ندی ئادابی گفتوگو نابن و ده‌رفه‌تی ته‌واو ناده‌ن به‌ میوانه‌کانیان وه‌لامی پرسسیاره‌کانیان بده‌نه‌وه‌و زوزو قسه‌یان پینابرن. به‌دوای ئه‌ودا؛ که‌نالی ئین ئارتی، دیت به‌ رێژه‌ی ۳۵٪. پاشان که‌نالی کوردستان ۲۴ به‌ رێژه‌ی ۳۱٪. که‌مترین رێژه‌یش ۱۵٪ لای که‌نالی کوردساته.

به‌ تیکرا ۳۲٪ی پسیپۆرانی راپوه‌رگیراوی ئه‌م توێژینه‌وه‌یه، پینان وایه، که پیشکه‌شکارانی ئه‌و چوار که‌ناله‌ پابه‌ندی ئادابی گفتوگو نین. له‌ کاتیکدا به‌ تیکرا رێژه‌ی ۵۲٪ی پسیپۆران پینان وایه که پیشکه‌شکارانی ئه‌و چوار

که ناله (تا رادهیهک) پابهندی ئادابی گفتوگو دهبن. که واته ۸۸.۴٪ ی پسیپوران وهکو پیویست رازی نین له ئاستی پابه ندبونی پیشکه شکارانی ئه و چوار که ناله به ئادابی گفتوگو وه. له بهرامبه ریشدا تهنا ریژهی ۱۵.۶٪ ی پسیپوران پییان وایه که پیشکه شکارانی ئه و چوار که ناله به ته و او ی پابهندی ئادابی گفتوگو ن. ئه و نهجامه ش جیی سه رنج و مایه ی هه لویسته یه کی رژدو له خو بووردوانه ی پیشکه شکارو بیژهره کان و بریار به دهستانی ئه و که نالانه یه و پیویسته راو بوچون و هه لسه نگاندنی پسیپورانی میدیا به هه ند وهر بگرن و به خو یاندا بچنه وه تا ئه و هاوکیشه لاسه نگه بو به رژه وهندی که ناله کانیا ن و جه ماوهره که یان راستبکه نه وه.

خشته ی ۲

پیشکه شکاران و بیژهرانی ئه م که ناله ئاسمانییه کوردیانه، دهنگیان کاریگه ره و وزه و تینیکی پوزه تیف ده به خشن به میوان و بیسه رو بینه ره کانیا ن.

کۆی گشتی	تارادهیهک وایه %	نه خیر وانییه %	به لی هاو رام %	وه لام که نال
۱۰۰٪	۳۷.۵	۳۷.۵	۲۵	که نالی روداو
	۲۸	۵۳	۱۹	که نالی ئین ئار تی
	۴۰.۵	۴۷	۱۲.۵	که نالی کوردسات
	۳۴.۵	۵۳	۱۲.۵	که نالی کوردستان ۲۴

ئه نهجامه کانی ئه م خشته یه به م جو ره یه: ریژه ی ۵۳٪ ی پسیپوران رایان وایه که پیشکه شکارو بیژهرانی هه ریه که له که نالی ئین ئار تی و کوردستان ۲۴، دهنگیان کاریگه رنیه و وزه و تینیکی پوزه تیف نابه خشن به میوان و بیسه رو بینه ره کانیا ن. به دوای ئه واندا که نالی کوردسات دیت به ریژه ی ۴۷٪. که نالی روداویش له م بواره دا که مترین ریژه ی نه خیری بهرکه وتوه ۳۷.۵٪. تیکرای ریژه ی نارازیبون له کاریگه ریی دهنگی پیشکه شکارانی ئه و که نالانه دهگاته ۴۷.۶٪. له کاتیکدا تهنا ۱۷.۳٪ ی پسیپوران به ته و او ی لییان رازین. ئه و ریژه یه ش زور نزیکه له تیکرای ریژه ی رازیبون له خشته ی یه که مدا ۱۵.۶٪.

خشتهی ٣

پیشکەشکاران و بیژهرانی ئەم کەناله ئاسمانییه کوردیانه به پرسیاری نابه جی میوانه کانیان هه راسان ناکهن.

کۆی گشتی	تا رادهیهک وایه %	نه خیر وانییه %	به لئ هاورام %	وهلام / کهنال
١٠٠%	٤٤	٤٠.٥	١٥.٥	کهنالی پوداو
	٣٧.٥	٤٧	١٥.٥	کهنالی ئین ئار تی
	٥٩.٥	١٢.٥	٢٨	کهنالی کوردسات
	٥٦	١٩	٢٥	کهنالی کوردستان ٢٤

ئەنجامه کانی ئەم خشتهیه مایه ی سه رسورمانه. به رزترین ریژه ی رازیبونی پسپوران له ئەداو پیرفورمانسی پیشکەشکارو بیژهره کان، له روی ریزگرتنیان له میوانه کانیان و هه راساننه کردنیان به پرسیاری نابه جی، ٢٨٪/ تینه په راندوه، که له پشکی کهنالی کوردسات بوه. پشکی کهنالی کوردستان ٢٤ یش ٢٥٪/ و پشکی هه ریهک له کهنالی ئین ئار تی و کهنالی پوداویش ته نها ١٥.٥٪/ بوه. تیکرای په سه ندکردنی ئەو کارامه ییه بو کۆی هه ر چوار کهناله که بریتیبه له: ٢١٪/ به رزترین ریژه ی ره خنه یش له م بواره دا ده رهق به کهنالی ئین ئار تی بوه به ریژه ی ٤٧٪/ ریژه ی پشکی کهنالی پوداویش له ره خنه ی پسپوران، ٤٠.٥٪/ بوه. به و جوړه تیکرای وه لامی (نه خیر وانییه) بو کۆی هه ر چوار کهناله که بریتیبه له ٣٠٪/.

خشتهی ٤

پیشکەشکاران و بیژهرانی ئەم کەناله ئاسمانییه کوردیانه توانستی وروژاندنی پرسیارو بابه تی نوییان هه یه له بهر پۆشنایی وه لامی میوانه کانیاندا.

کۆی گشتی	تا رادهیهک وایه %	نه خیر وانییه %	به لئ هاورام %	وهلام / کهنال
١٠٠%	٤٣.٨	٤٠.٦	١٥.٦	کهنالی پوداو
	٤٠.٦	٤٠.٦	١٨.٨	کهنالی ئین ئار تی
	٥٩.٥	٣١	٩.٥	کهنالی کوردسات
	٥٣	٣٤.٥	١٢.٥	کهنالی کوردستان ٢٤

یهکی له کارامه ییه بنه ره تییه کانی پیشکەشکاری سه رکه وتو، به وریاییه وه گوینگرتنه له میوانه کانی و پاشان وروژاندنی پرسیاری نوییه له بهر پۆشنایی ئاخوتنه کانیاندا. که چی په سنکردنی پسپوران بو پیشکەشکارانی ئەو کهنالانه، له و بواره دا، له ئاستیکی زور نزمدایه که به رزترین ریژه یان له پشکی کهنالی ئین ئار تی بوه به ١٨.٨٪/.

به دواى ئه‌ویشدا كه‌نالێ پوداو دیت به ریزه‌ی ۱۵.۶٪. تیکرای وه‌لامی (هاورام) بۆ هر چوار كه‌نالێ كه‌گه‌یشتوه به ریزه‌ی ۱۴٪. له‌كاتێكدا نه‌سه‌لماندنی ئه‌و كارامه‌یه‌یه له‌لایه‌ن پسیپۆرانه‌وه له‌ ئاستیكی زۆر به‌رزدايه: هه‌ریه‌كه له كه‌نالێكانی پوداو و ئین ئارتی، له‌م بواره‌دا، زۆرتین ره‌خنه‌یان لیگیراوه به ریزه‌ی ۴۰.۶٪. تیکرای (نه‌خیر وانیه‌)یش بۆ هر چوار كه‌نالێ كه‌گه‌یشتوه به ۳۷٪.

ریزه‌ هه‌ره به‌رزه‌كه‌ی هه‌سه‌نگاندنی پسیپۆران بۆ هه‌بونی ئه‌م كارامه‌یه‌یه لای پشكه‌شكارانی ئه‌و چوار كه‌نالێ كه‌وتۆته‌ خانه‌ی (تاراده‌یه‌ك) كه به تیکرا ده‌كات: ۴۹٪.

خشته‌ی ۵

پشكه‌شكاران و بیژه‌رانی ئه‌م كه‌نالێ ئاسمانیه‌ی كوردیانه، ده‌نگه‌کانی وه‌ك: (ئا..ئم..ئه..). له‌گه‌ل سه‌ره‌تای قسه‌کانیادا به‌کارده‌هین.

كه‌نال	وه‌لام	به‌لێ هاورام٪	نه‌خیر وانیه‌٪	تاراده‌یه‌ك وایه‌٪	كۆی گشتی
كه‌نالێ پوداو	۵۳	۷	۴۰	۱۰۰٪	
كه‌نالێ ئین ئارتی	۴۴	۱۵.۵	۴۰.۵		
كه‌نالێ كوردسات	۴۰.۵	۹.۵	۵۰		
كه‌نالێ كوردستان ۲۴	۵۰	۰	۵۰		

به وردبونه له‌و ئه‌نجامانه‌ی له‌م خشته‌یه‌دا ریزكراون، بۆمان ده‌رده‌كه‌وێت كه پسیپۆرانی میدیا پێیان وایه به تیکرا ریزه‌ی ۴۷٪ ی پشكه‌شكاران و بیژه‌رانی ئه‌م كه‌نالێ ئاسمانیه‌ی كوردیانه، ده‌نگه‌کانی وه‌ك: (ئا..ئم..ئه..). له‌گه‌ل سه‌ره‌تای قسه‌کانیادا به‌کارده‌هین. ئه‌وه‌ش خۆی له‌خۆیدا یه‌كێكه له‌و خه‌وشانه‌ی پپیوسته هه‌رچی زوه خه‌میکی لێ بخوری و چاره‌سه‌ر بكریت.

خشته‌ی ۶

پشكه‌شكاران و بیژه‌رانی ئه‌م كه‌نالێ ئاسمانیه‌ی كوردیانه، ده‌توانن تۆن و ئاوازی ده‌نگیان به‌گویره‌ی پپیوست بگۆرن و پێ ناده‌ن بیسه‌رو بینهر لێیان بیزاربیت.

كه‌نال	وه‌لام	به‌لێ هاورام٪	نه‌خیر وانیه‌٪	تاراده‌یه‌ك وایه‌٪	كۆی گشتی
كه‌نالێ پوداو	۳۴.۳	۴۳.۷	۲۲	۱۰۰٪	
كه‌نالێ ئین ئارتی	۱۸.۷	۶۲.۶	۱۸.۷		
كه‌نالێ كوردسات	۳	۶۲.۶	۳۴.۴		
كه‌نالێ كوردستان ۲۴	۹.۴	۶۲.۶	۲۸		

له داتاكانى ناو ئەم خشتهيه وه بۆمان دهردهكهوئیت، كه پسيپورانى ميديا به شيويههكي گشتى، له كارامهيهي توانستى گۆپيني تۆن و ئاوازي دهنگى پيشكهشكارانى ئەو چوار كهناڵه رازى نين. بهتيكرا ريزهى (بهلى) بۆ هه بونى ئەو كارامهيهيه له ۱۶.۴٪ تينه په ريوه. له كاتيكدا ريزهى (نهخير) نزيكه له ۵۸٪. ئەوهش خۆى له خويدا كيشهيههكي تهكنيكي گه ورهيه وه بهرپرسياريتيى چاره سه ريشى له ئهستوى پيشكهشكاران و به ريوه به رانى كه نالانه كانيشه.

خشتهي ۷

پيشكهشكاران و بيژه رانى ئەم كهناڵه ئاسمانيه كوردiane، زمانيان پاراوه وه له كاتى ئاخاوتندا كه مترین زاراوهي بياني به كار دههين.

كۆي گشتى	تارادهيهك وايه٪	نهخير وانبيه٪	بهلى هاوپرام٪	وهلام كهناڵ
۱۰۰٪	۴۰.۶	۴۳.۸	۱۵.۶	كهناڵى پوداو
	۳۷.۵	۵۰	۱۲.۵	كهناڵى ئين ئارتى
	۵۰	۳۴.۴	۱۵.۶	كهناڵى كوردسات
	۴۶.۹	۴۰.۶	۱۲.۵	كهناڵى كوردستان ۲۴

پاراويى زمانى ئاخاوتن و په كنه كهوتن له سه ر وشه وه دهسته واژهي هاوواتاي كوردى و به ناچارى نه بيت په نانه بردن بۆ وشه وه دهسته واژهي بياني، به كارامهيههكي بنه رتهي پيشكهشكارى ته له فيزيونى هه ژمارده كرئت. كه چى هه لسه نگاندى پسيپوران بۆ هه بونى ئەو تونست و كارامهيهيه لاي پيشكهشكارانى ئەو چوار كهناڵه، وينهيههكي تاريكمان پيشاندهدات و تيكره به ريزهى ۴۲٪ پسيپوران به هيچ جوړيك له پاراويى زمانى پيشكهشكارانى تيقي رازى نين و ريزهى ۴۴٪ يش تارادهيهك لتيان رازين و ته نها ۱۴٪ پسيپوران به ته واوي لتيان رازين. له بنه رتهدا ئەو په تايه له ژيانى پوژانه وه ناو بازاره وه گواستراوه ته وه بۆ ناو ميديا و ليژه شه وه جاريكتر به تين و كاريگه ريههكي زور زياتره وه ده گه ريته وه بۆ ناو خيزان و ناو بازارو ژيان به گشتى. له ئاكامدا ده بيته مه ترسييههكي زور جيديدى بۆ سه ر كۆي زمانى ميديا و زمانى ئه ده بي و زمانى سات و سه وداي پوژانهي خه لكى كوردستانيش. ئە گه ر ئە وه دوخي پاراويى زمانى كوردى بيت له ناو چوار پر بينه رترين كه ناڵ و چوار به رزترين كوالييتيان، ئاخو ده بيت له ناو كه ناڵه ئاسمانى و لو كالييه كاني تردا (كه به سه دانن) پاراويى زمان له چ دوخ و ئاستيكدا بيت؟

4. به شیکه بهرچاوی پیشکەشکاران و بیژهرانی ئەم کەناله ئاسمانییه کوردیانه توانستی وروژاندنی بابەت و پرسیری نوییان نیه، له بهر رۆشنای وهلامی میوانه کانیاندا.
5. به شیکه زۆری پیشکەشکاران و بیژهرانی ئەم کەناله ئاسمانییه کوردیانه، دهنگه کانی وهک: (ئا..ئم..ئه..) له گهه له گهه سهرهتای قسه کانیاندا به کاردههینن.
6. زۆرینهی پیشکەشکاران و بیژهرانی ئەم کەناله ئاسمانییه کوردیانه، ناتوانن تۆن و ئاوازی دهنگیان به گویرهی پیویست بگۆرن و بیسهرو بینهر لییان بیزارده بیت.
7. به شیکه زۆری پیشکەشکاران و بیژهرانی ئەم کەناله ئاسمانییه کوردیانه، زمانیان پاراونییه و له سهه و شهه و دهسته واژهی هاوواتا په کیان ده که ویت و له کاتی ئاخاوتندا زاراوهی بیانی به کاردههینن.
8. به شیکه بهرچاوی پیشکەشکاران و بیژهرانی ئەم کەناله ئاسمانییه کوردیانه، له راوهستان و جوله یاندا له بهردهم کامیرا، زمانی جهسته یان هاوئا ههنگی زمانی ئاخاوتنیان نییه.

TV Presenter Skills

An Assessment of Speech and Body Language Skills for Kurd Tv Presenters, from the Point of View of the Media Specialist

Bahat Haseeb Ali Qaradakh

Media Technique Department, Erbil Technical Management College, Erbil Polytechnic University, Erbil, Kurdistan Region, Iraq.

E-mail: bahat.ali@epu.edu.iq

Azad Ramazan Ali

Media Technique Department, Erbil Technical Management College, Erbil Polytechnic University, Erbil, Kurdistan Region, Iraq.

E-mail: Azad.ramazan@epu.edu.iq

Abstract:

Although for many years the new media has occupied large areas of the world of media and communication, television has not lost its importance and the importance of its programs, while channels are constantly trying to renew and develop their technologies and contents. Hence the most difficult and fateful task on the radio and tv presenter. This research is a theoretical and applied attempt to analyze and discover the skills of the tv presenter in both the fields of speech and body language.

Key Words: Speech Language, Body Language, Tv Presenter's Skills.

"A word about elocution, the art of speaking well." bvocal.net, Retrieved 27-4-2021.

"https://www.wikihow.com/Become-a-Good-Presenter, Retrieved 4-4-2021

"Lesson 2: Elements of a Conversation", www.afb.org, Retrieved ۳-4-2021.

Alice Boyes (9-4-2013), "5 Tips for How to Gain Confidence at Public Speaking" www.psychologytoday.com, Retrieved 26-4-2021.

Andrew Newberg, "The 8 Key Elements of Highly Effective Speech" www.psychologytoday.com, Retrieved ۶-4-2021.

Eren Kork (16-9-2017), "How to Speak Well and Confidently" www.wikihow.com, Retrieved 26-4-2021.

Geoff P, "The 12 Golden Rules of Great Conversation" www.lifehack.org, Retrieved 3-4-2021.

GWEN MORAN, "SLOW DOWN" www.fastcompany.com, Retrieved 17-4-2021.

https://www.gooduniversitiesguide.com.au/careers-guide/media-presenter, Retrieved 5-4-2021

Jenna P. Carpenter (1-4-2013), "Speaking with Confidence: How to Speak so that Others Will Really Listen" www.latech.edu, Retrieved 26-4-2021

Nido Qubein (30-8-2017), "Get your thinking straight." www.success.com, Retrieved 20-4-2021.

The 7 Elements of Effective Communication – Get Heard", www.obolinx.com Retrieved 5-4-2021.

بيتر ج. دين، القيادة للجميع، ط ١، السعودية، ترجمة وليد شحادة، مكتبة العبيكان، ٢٠٠٧.

عبدالرحمان بدوي، الخطاب لآسطو، دار الرشيد للنشر، بغداد، ١٩٨٠.

فاضل حتى، التلفزيون ماله ما عليه. القاهرة: مؤسسة الرسالة للطبع والنشر، ٢٠٠٢.

خليل، محمود وآخرون. إنتاج اللغة الإعلامية في النصوص الإعلامية، مركز جامعة القاهرة للتعليم المفتوح، القاهرة، ١٩٩٩.

سالار، نه حمهد، زانستی دهنگ و ناخاوتن، کۆمه‌نگای چاپه‌مه‌نی شه‌هاب، هه‌ولێر ٢٠٠٦.

- شهيدا، حهسهن، هونهري بيژهري له راديۆ و تهلهفزيۆندا، وهرگيتراني، باسط حه مه غه ريب، دهزگاي چاپ و په خشي سهردهم، ٢٠٠٢.
- شفيق، حسنين، لغة الجسد في المجال الاعلامي، دار فكر و فن للطباعة والنشر و التوزيع، ٢٠١٢.
- عبد الباري، ماهر شعبان، مهارات التحدث، العملية وأداء، دارالمسيرة للنشر والتوزيع والطباعة، الاردن، ٢٠١١.
- عبد الهادي، نبيل وآخرون، مهارات في اللغة والتفكير، دار المسيرة للنشر والتوزيع والطباعة، الاردن، ٢٠٠٣.
- عبد الوهاب قتاية، المذيع المحاور، مجلة الفن الازاعي، العدد ١٧٨، ٢٠٠٥.
- عبدالوارث عسر، فن الالقاء، الهيئة المصرية العامة للكتاب، ١٩٩٣.
- فاروق دينا. Television Presenter's Skill رسالة ماجستير، الجامعة الامريكية، القاهرة، ٢٠٠٣،
- قه ردهاخي، بهات، هه فيه يقيني ته له فيزيوني هونه رو زانينه، وهرگيتراني كامه ران تاهير، نووسينگه ي ته فسير، ٢٠٢١.
- شلي كرم. المقدم وفن تقدم البرامج للراديو و التلفزيون. القاهرة: مكتبة التراث الاسلامي، ١٩٩٢.
- لييب، سعد، فن الحوار. مجلة الفن الإذاعي، إذاعة القاهرة. العدد ١٠. ١٩٥٩.
- نيدو كوين، كيف تُصبح مُتواصلاً جيداً، ط ١، السعودية: مكتبة جرير، ٢٠١١.
- هيرتس، گوندولا، ته كنريك و هونهري ناخاوتن، وهرگيتراني، برايم فه رشي، چاپخانه ي دهزگاي ناراس، هه ولير ٢٠٠٧.